

Lagrådsremiss

Slutande av avtal vid internationella köp av varor

Regeringen överlämnar denna remiss till Lagrådet.

Stockholm den 10 mars 2011

Tobias Billström

Magnus Medin
(Justitiedepartementet)

Lagrådsremissens huvudsakliga innehåll

I lagrådsremissen föreslår regeringen att Sverige ska återkalla sin reservation mot avtalsdelen (del II) i Förenta nationernas konvention den 11 april 1980 angående avtal om internationella köp av varor (CISG). Genom återkallelsen uppnås större förutsägbarhet när det gäller avtal mellan svenska och utländska företag, vilket underlättar den internationella handeln.

En återkallelse av reservationen föranleder ändringar i lagen (1987:822) om internationella köp. Ändringarna föreslås träda i kraft den dag regeringen bestämmer.

Innehållsförteckning

1	Beslut.....	3
2	Förslag till lag om ändring i lagen (1987:822) om internationella köp	4
3	Ärendet och dess beredning.....	5
4	CISG.....	5
5	Återkallelse av reservation	8
6	Ikraftträdande och övergångsbestämmelser.....	11
7	Konsekvenser av förslaget.....	12
8	Författningskommentar.....	13
Bilaga 1	Sammanfattning av rapporten Avtalsslutande vid internationella köp av varor (TemaNord 2009:507)	15
Bilaga 2	Rapportens lagförslag	19
Bilaga 3	Förteckning över remissinstanserna	20

1 Beslut

Regeringen har beslutat att inhämta Lagrådets yttrande över förslag till lag om ändring i lagen (1987:822) om internationella köp.

2 Förslag till lag om ändring i lagen (1987:822) om internationella köp

Härigenom föreskrivs att 1 och 2 §§ lagen (1987:822) om internationella köp ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Artiklarna 1–13 och 25–88 i Förenta nationernas konvention den 11 april 1980 angående avtal om internationella köp av varor *skall* i originaltexternas lydelse gälla som lag här i landet. Originaltexterna *skall* ha samma giltighet.

Konventionens engelska och franska originaltexter finns tillsammans med en svensk översättning *intagna* som en *bilaga* till denna lag. Texterna på övriga originalspråk, arabiska, kinesiska, ryska och spanska, *skall kungöras på det sätt som regeringen bestämmer*.

Föreslagen lydelse

1 §

Artiklarna 1–88 och 100 i Förenta nationernas konvention den 11 april 1980 angående avtal om internationella köp av varor *ska* i originaltexternas lydelse gälla som lag här i landet. Originaltexterna *ska* ha samma giltighet.

Konventionens engelska och franska originaltexter finns tillsammans med en svensk översättning som en *bilaga* till denna lag. Texterna på övriga originalspråk – arabiska, kinesiska, ryska och spanska – *finns i Sveriges överenskommelser med främmande makter (SÖ 1987:87)*.

2 §

Lagen tillämpas inte *i fall då* både säljaren och köparen har sina affärsställen i Danmark, Finland, Island, Norge eller Sverige. Om en part har mer än ett affärsställe, *skall* det ställe beaktas till vilket avtalet och dess fullgörande har sin närmaste anknytning. Om en part inte har något affärsställe, *skall* avseende fästas vid *hans* hemvist.

Lagen tillämpas inte *om* både säljaren och köparen har sina affärsställen i Danmark, Finland, Island, Norge eller Sverige. Om en part har mer än ett affärsställe, *ska* det ställe beaktas till vilket avtalet och dess fullgörande har sin närmaste anknytning. Om en part inte har något affärsställe, *ska* avseende fästas vid *partens* hemvist.

Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer.

3 Ärendet och dess beredning

I Förenta nationernas konvention den 11 april 1980 angående avtal om internationella köp av varor (Convention on Contracts for the International Sales of Goods, CISG) finns det bestämmelser om ingående av avtal (del II) och om köp av varor (del III). Konventionen trädde i kraft den 1 januari 1988 och har hittills tillträtts av 76 stater. I samband med tillträdet förklarade Danmark, Finland, Norge och Sverige att de inte skulle vara bundna av avtalsdelen (del II) av CISG. Ingen annan av konventionsstaterna har reserverat sig på motsvarande sätt. I de materiella delar mot vilka Sverige inte har reserverat sig (inledande bestämmelser, del I, samt köpdelen, del III) har konventionen inkorporerats genom lagen (1987:822) om internationella köp.

Sedan frågan om en omprövning av ländernas reservationer väckts av Internationella handelskammaren (ICC), gav Nordiska ministerrådets ämbetsmannakommitté för lagstiftningsfrågor (NÄL) en utredare i uppdrag att överväga om det finns anledning att återta reservationerna.

Utredaren presenterade i december 2008 rapporten *Avtalsslutande vid internationella köp av varor* (TemaNord 2009:507). Utredaren föreslår att Danmark, Finland, Norge och Sverige ska återkalla sina reservationer. En sammanfattning av rapporten finns i *bilaga 1*. Utredarens lagförslag finns i *bilaga 2*.

Rapporten har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 3*. Remissyttrandena finns tillgängliga i lagstiftningsärendet (Ju2009/2268/L2).

I NÄL har diskuterats om en återkallelse bör föregås av ett gemensamt nordiskt ställningstagande till om det finns anledning att återkalla reservationerna. Kommittén har stannat för att det inte är nödvändigt med något sådant gemensamt ställningstagande innan en stat återkallar sin reservation. Samsyn råder dock om att återkallelse bör ske. I Finland planeras det för ett lagförslag med den innebörden under hösten 2011 och i Danmark tidigast under hösten 2011. Enligt tillgängliga uppgifter avser Norge att invänta övriga länder. Även under utarbetandet av denna lagrådsremiss har kontakter tagits med företrädare för berörda departement i Danmark, Finland, Island och Norge.

4 CISG

Tillämpningsområde

Köp har ofta anknytning till skilda länder med olika rättssystem och rättstraditioner. Syftet med CISG är att samma köprättsliga regler ska bli tillämpliga på ett köp oavsett vilka länder avtalet har anknytning till.

CISG gäller köp av varor mellan parter som har sina affärsställen i olika stater, om båda staterna är konventionsstater eller om internationellt privaträttsliga regler leder till tillämpningen av lagen i en konventionsstat. Utanför CISG faller vissa slag av köp, bl.a. konsumentköp. För svensk del kommer CISG ofta till användning när ett svenskt företag ingår ett avtal om köp av varor med ett utomnordiskt företag.

Avtalsdelen (del II) av konventionen

CISG består av fyra delar och gäller såväl hur avtal ingås som vilka förpliktelser parterna har och vilka påföljder som kan göras gällande om dessa förpliktelser inte uppfylls. För en redogörelse beträffande de olika delarna av CISG, se prop. 1986/87:128 s. 96 f.

Avtalsdelen (artiklarna 14–24), som nu är av intresse, innehåller bestämmelser om ingående av köpeavtal. Här behandlas vad som ska utgöra ett anbud och när ett anbud eller ett svar på anbud blir bindande. Vidare behandlas återkallelse av anbud och av svar. Det finns även bestämmelser om verkan av att ett svar kommer för sent eller av att det avviker från anbudet. Avtalsdelen av CISG behandlar vad som närmast motsvarar 1 kap. lagen (1915:218) om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område (avtalslagen). Det är, som framgått, denna del av konventionen som Sverige har reserverat sig mot.

Konventionen bygger på den klassiska utgångspunkten att ett avtalsslut baseras på en modell som består av ett anbud och en efterföljande accept. I artiklarna 14–17 behandlas anbud, medan artiklarna 18–22 gäller accept. Frågan när ett bindande avtal har kommit till stånd regleras i artikel 23, medan artikel 24 innehåller en sorts tolkningsregler.

CISG baseras på kontraktsprincipen, som i sin renaste form innebär att en anbudsgivare endast blir bunden av sitt anbud i det ögonblick då det accepteras av motparten. Avtalslagen däremot har sin grund i löftesprincipen, som innebär att en avtalspart förblir bunden av sitt anbud inom en given tid, den s.k. acceptfristen, eller till dess anbudet avslås.

En av de mer principiella skillnaderna mellan CISG och svensk rätt ligger alltså i att CISG tillåter att anbud både kan dras tillbaka (be withdrawn, artikel 15) och återkallas (be revoked, artikel 16), medan det i svensk rätt inte finns någon sådan motsvarighet till möjligheten att återta anbudet sedan mottagaren tagit del av det.

Enligt artikel 15 får ett anbud verkan när det kommer fram till anbudstagaren. Anbudet får alltid dras tillbaka såvida meddelandet om att det dras tillbaka kommer fram till anbudstagaren före eller samtidigt med anbudet. Regeln liknar den i 7 § avtalslagen, enligt vilken ett anbud kan återkallas om återkallelsen kommer anbudstagaren till handa innan han tar del av anbudet eller samtidigt med detta.

I artikel 16 anges under vilka förutsättningar ett anbud får återkallas, något som kan ske även efter det att anbudet har kommit fram till anbudstagaren. Av artikel 16.1 framgår att ett anbud kan återkallas fram till dess att ett avtal har slutits genom en accept, om återkallelsen kommer fram till anbudstagaren innan denne har avsänt ett antagande svar. Principen i artikel 16.1 modifieras dock i stor utsträckning av artikel 16.2. Där framgår att ett anbud inte kan återkallas om anbudet, genom att en bestämd tid för svar har fastställts eller på något annat sätt, anger att det inte kan återkallas. Det framgår vidare att ett anbud inte heller kan återkallas om det är rimligt för anbudstagaren att räkna med att anbudet är oåterkalleligt och anbudstagaren handlar i förlitan på anbudet. Enligt svensk rätt är anbudsgivaren bunden av sitt anbud när anbudstagaren har tagit del av anbudet och ett skriftligt anbud är bindande under en legal acceptfrist. I CISG finns inte motsvarande bundenhet under en legal acceptfrist.

Det finns dessutom anledning att nämna ytterligare några av de artiklar i konventionen som rör ett avtals ingående.

I artikel 19 regleras verkan av att anbudstagaren avger en s.k. oren accept, dvs. ett svar som är avsett att vara ett antagande svar på ett anbud men som innehåller tillägg, begränsningar eller andra ändringar. Ett svar som kan anses innebära sådana ändringar ses som ett avslag på anbudet och utgör ett nytt anbud. Denna huvudregel överensstämmer med 6 § första stycket avtalslagen. För det fall det inte är fråga om väsentliga ändringar, ska enligt samma artikel i CISG svaret gälla som en accept, om inte anbudsgivaren utan oskäligt dröjsmål framför invändningar mot svaret. Underlåter anbudsgivaren att framföra invändningar i tid, kommer avtalsvillkoren att utgöras av anbudets villkor med de ändringar som har gjorts i svaret. De flesta ändringar som kan komma i fråga ska dock enligt artikeln normalt sett alltid anses utgöra väsentliga ändringar. Det är bl.a. ändringar som hänför sig till priset, betalningen, varans kvalitet eller kvantiteten.

I CISG finns det inte någon bestämmelse om avtalsbundenhet vid oren accept motsvarande den som finns i 6 § andra stycket avtalslagen. Enligt avtalslagen gäller att om någon avger en oren accept men anser att accepten överensstämmer med anbudet, vilket mottagaren måste inse, så åligger det mottagaren att utan oskäligt uppehåll meddela att denne inte vill godta svaret. Om mottagaren inte gör det, sluts ett avtal i enlighet med den orena acceptens innehåll.

Enligt artikel 21.1 gäller att ett antagande svar som kommer för sent ändå får verkan som ett antagande svar, om anbudsgivaren utan dröjsmål underrättar anbudstagaren om att svaret godtas trots att det kommit för sent. Konventionen skiljer sig från bestämmelsen i 4 § första stycket avtalslagen, enligt vilken ett antagande svar som kommer för sent ska gälla som ett nytt anbud.

I artikel 21.2 behandlas det fallet att ett antagande svar har försenats på grund av icke fungerande kommunikationer. Om det av svaret framgår att det har sänts under sådana förhållanden att det vid normal befordran hade kommit fram i tid, ska det gälla som ett antagande svar. Om anbudsgivaren inte vill godta det, måste han utan dröjsmål meddela anbudstagaren att anbudet inte längre gäller. Medan kriteriet för ett antagande svar enligt CISG är att svaret med normala kommunikationer skulle ha kommit fram i tid, bygger avtalslagen (4 § andra stycket) på de subjektiva rekvisiten att anbudstagaren utgått från att svaret har kommit fram i tid och att anbudsgivaren måste ha insett det.

Möjligheter för konventionsstater att reservera sig

Del IV innehåller konventionens slutbestämmelser (artiklarna 89–101), som reglerar bl.a. möjligheterna till förbehåll beträffande vissa av konventionens bestämmelser. Det är i enlighet med artikel 92 som en stat kan deklarerera att den inte vill bli bunden antingen av avtalsdelen (del II) eller av köpdelen (del III). Sveriges reservation mot avtalsdelen av konventionen har således skett med stöd av artikel 92.

Av intresse för de nordiska ländernas del är även möjligheten till förbehåll enligt artikel 94 (den s.k. nabolandsklausulen). Enligt denna kan

två eller flera stater, vilka har helt eller nära överensstämmande rättsregler om de frågor som konventionen reglerar, förklara att konventionen inte ska tillämpas på köpeavtal eller på ingåendet av sådana avtal mellan parter som har sina affärsställen i dessa stater. De nordiska länderna valde att göra sådana undantag. Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges undantag inkluderar av naturliga skäl inte avtalsdelen av konventionen, vilket däremot Islands undantag gör. Island har nämligen tillträtt konventionen i dess helhet. Det sagda leder till att ingen del av CISG är tillämplig vid handel mellan parter som har sina affärsställen i de nordiska länderna.

Vidare kan en stat enligt artikel 95 göra ett förbehåll som innebär att konventionen bara ska tillämpas på köpeavtal mellan parter som har affärsställen i stater som båda är fördragsslutande stater. Utan ett sådant förbehåll är konventionen tillämplig redan när internationellt privaträttsliga regler pekar ut en fördragsslutande stats lag som tillämplig på köpeavtalet (artikel 1.1 b). Konventionen är alltså då – utan förbehållet – tillämplig även om en av eller båda parterna har affärsställen i en stat som inte har tillträtt CISG. Det kan nämnas att bl.a. Kina och USA har gjort förbehåll enligt artikel 95.

5 Återkallelse av reservation

Regeringens förslag: Reservationen om att Sverige inte ska vara bundet av avtalsdelen (del II) av CISG återkallas. Reservationen beträffande den internordiska handeln utvidgas till att omfatta även avtalsdelen.

Avtalsdelen av konventionen inkorporeras med svensk rätt genom ändringar i lagen om internationella köp.

Rapportens förslag överensstämmer i sak med regeringens förslag. I rapporten föreslås dock att lagen om internationella köp ska ersättas med en ny lag med i huvudsak samma innehåll. Frågan om en utvidgning av reservationen beträffande den internordiska handeln behandlas inte i rapporten.

Remissinstanserna: Samtliga remissinstanser tillstyrker förslagen i allt väsentligt eller har inga invändningar mot dem.

Skälen för regeringens förslag

Sverige är inte bundet av konventionens avtalsdel

CISG bygger på en balans mellan olika rättssystem – något som är en förutsättning för att den ska kunna få en bred anslutning. Från nordisk sida kunde man inte få gehör för alla synpunkter som framfördes under förberedelsearbetet med konventionstexten. Även om CISG ansågs innebära en godtagbar reglering av internationella köp, invändes det vid tillträdet till konventionen att reglerna i avtalsdelen (del II) var mindre tillfredsställande.

Som skäl för den reservation som Sverige – i likhet med Danmark, Finland och Norge – gjorde anfördes att avtalsdelen, som ansågs vara påverkad av common law-ländernas avtalsrätt, skiljer sig från avtalslagens motsvarande regler särskilt i fråga om anbud och om möjligheten att återkalla anbud. Med hänsyn till detta och till att frågor om ett avtals giltighet faller utanför konventionen (se artikel 4 punkt a) ansågs det inte vara utan problem om avtalsdelen införlivades med svensk rätt, eftersom det i så fall ibland kunde komma att vara osäkert om ett giltigt avtal hade kommit till stånd. Det uttalades att skälen för en reservation mot avtalsdelen vägde särskilt tungt så länge flertalet common law-länder inte hade tillträtt konventionen. (Prop. 1986/87:128 s. 88 f.)

Vid tidpunkten för Sveriges tillträde till CISG var det osäkert hur stor framgången skulle bli med konventionen. Det har gått drygt 20 år sedan konventionen trädde i kraft, och det kan nu konstateras att den har blivit en internationell framgång. Hittills har 76 stater anslutit sig. Samtliga EU:s medlemsstater har tillträtt konventionen med undantag för Förenade kungariket, Irland, Portugal och Malta. Av de stater som hittills anslutit sig är det endast Sverige, Norge, Danmark och Finland som har reserverat sig mot avtalsdelen.

Det kan noteras att de lagvalsregler som finns medför att bestämmelserna i avtalsdelen ofta ska tillämpas så snart en köpare med affärsställe i Sverige ingår ett avtal med en säljare som har sitt affärsställe i ett land som har anslutit sig till CISG. Lagvalsreglerna leder nämligen normalt till att säljarens lands lag blir tillämplig, om parterna inte har kommit överens om något annat. I fråga om sådan import tillämpas därför redan avtalsdelen av CISG.

Skillnaderna mellan CISG och avtalslagen är i praktiken inte så stora

Som framgår av avsnitt 4 finns det vissa skillnader mellan svensk avtalsrätt och konventionens regler om avtals ingående. Men ser man till det sakliga innehållet i CISG utgör dess princip för avtalsbundenhet närmast en kompromiss mellan kontraktsprincipen och löftesprincipen. Utgångspunkterna skiljer sig åt, men de faktiska utfallen av regelverken kan sägas ligga varandra nära. Som en illustration av detta kan nämnas att *Sveriges advokatsamfund* i sitt remissvar menar att det kan utgöra en brist att CISG inte innehåller någon regel genom vilken en anbudsgivare kan bli bunden av en oren accept (annat än genom att uttryckligen godta en sådan). Samtidigt pekar *Juridiska fakultetsstyrelsen vid Lunds universitet* på att god sed vid internationell handel enligt CISG kan leda till en bedömning som nära ansluter till den lojalitetsgrundsats som 6 § andra stycket avtalslagen vilar på vid fall av oren accept. I den praktiska tillämpningen kan således en tolkning av avtalslagen respektive CISG ge liknande resultat.

Mer komplicerade avtal slutförs genom förhandlingar. Parterna kommer ofta överens om ett formkrav, dvs. att avtalet inte blir bindande förrän båda parter har undertecknat en handling. Vid mindre komplicerade avtal läggs ofta en konversation via e-post till grund för ett avrop. Meddelanden via e-post når snabbt fram till sin mottagare, och det är inte aktuellt med långa acceptfrister på det vis som tidigare behövdes då man

fick beakta den tid det tar att skicka traditionella brev fram och tillbaka. Varken för de tekniskt komplicerade avtalsförhandlingarna eller vid avtalslut med hjälp av modern teknik torde det alltså få betydelse att CISG inte innehåller någon direkt motsvarighet till den svenska principen om att man är bunden av sitt anbud under en legal acceptfrist.

Enligt artikel 4 behandlar CISG som utgångspunkt inte frågan om giltigheten av ett avtal. *Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet* anmärker i sitt remissyttrande att detta kan vara problematiskt.

Även efter en återkallelse av reservationen kommer tillämplig nationell lag att reglera de frågor som kan leda till att avtalet anses vara ogiltigt till följd av t.ex. svek eller tvång. Enligt regeringens bedömning kan några särskilda problem för svensk del inte antas uppstå med anledning av detta. Motsvarande gäller för andra fördragsslutande länder. Det kan naturligtvis ibland i ett konkret fall vara svårt att dra skiljelinjen mellan avtalslutande, där konventionen är tillämplig, och avtals giltighet, där den inte är det utan nationell rätt tillämpas. Liksom när det gäller andra frågor som kan uppkomma om tolkningen av konventionen får det lämnas åt rättstillämpningen att avgöra om en uppkommen situation faller under den ena eller den andra regeln. Det ska då tas hänsyn till konventionens internationella karaktär och de tolkningsprinciper som finns i konventionen (se artikel 7).

De skillnader som finns mellan CISG och svensk avtalsrätt är enligt regeringens mening inte sådana att de ska hindra en återkallelse av reservationen.

Det måste naturligtvis beaktas att avtalslagen och de principer som kommer till uttryck i den har en stark förankring i den svenska rättsordningen, låt vara att en tillämpning av avtalsdelen i CISG i det stora hela knappast skulle leda till andra resultat i praktiken. Vidare är avtalslagen lagtekniskt enkel, principiellt inriktad och systematiskt konsekvent. Det är därför möjligt att tillämpa den på nya frågor som kan uppkomma med tiden på ett sätt som samtidigt är tillräckligt förutsägbart; samhällsutvecklingen kräver inte att lagen ändras. Detta kan dock inte ges någon större betydelse för frågan om Sverige bör återkalla reservationen. Som framgår har CISG fått genomslag internationellt och håller genomgående en hög lagstiftningskvalitet, också i avtalsdelen.

Harmoniserade regler kan förenkla för svenska företag vid internationell handel

I dag är det inte alltid helt klart vilka regler om avtalets ingående som gäller vid sådan handel med svensk anknytning som omfattas av CISG. Om lagvalsreglerna pekar ut lagen i det land där den utländska parten har sitt affärsställe, gäller CISG. Om i stället svensk rätt ska tillämpas, gäller inte CISG utan avtalslagen. Vet inte parterna om CISG eller avtalslagen kommer att tillämpas på avtalets ingående, vet de inte heller vad de har att förhålla sig till under avtalsförhandlingarna. En återkallelse av reservationen skulle undanröja denna osäkerhet.

Vidare kompliceras förhållandena av att vissa länder – bl.a. Kina och USA – har gjort förbehåll enligt artikel 95 i CISG. I dessa fall är konventionen tillämplig endast om parterna har sina affärsställen i stater som

båda är fördragsslutande. Sverige är inte en fördragsslutande stat när det gäller avtalsdelen av konventionen. Om lagvalsreglerna pekar ut kinesisk eller amerikansk avtalsrätt, kan därför en svensk part, i t.ex. en fråga om hur ett bindande avtal ingås, behöva rätta sig efter nationell kinesisk rätt eller den lagstiftning som finns i de olika amerikanska delstaterna. Om reservationen återkallas, kommer i stället avtalsdelen av CISG att bli tillämplig även i sådana fall.

Sveriges reservation mot avtalsdelen av CISG leder sålunda till att det finns en viss osäkerhet för såväl svenska som utländska företag när det gäller vilka regler som är tillämpliga vid handel med svensk anknytning. Denna osäkerhet bedömer regeringen att det är angeläget att komma till rätta med. En återkallelse av reservationen skulle öka förutsägbarheten för parterna och minska risken för misstag. Det skulle minska företagens kostnader och förenkla för den internationella handeln.

Genom en återkallelse skulle det i och för sig uppkomma ett slags dubbelspårighet: avtalslagen skulle fortsätta att gälla vid alla köp som inte faller in under konventionens tillämpningsområde, såväl nationella som internationella. I praktiken kan detta dock inte antas innebära några problem. Det tycks internationellt snarast vara huvudregel att de konventionsanslutna staterna har dubbla system för avtalslutande, och detta har inte orsakat några beaktansvärda svårigheter.

Reservationen bör återkallas

Sammanfattningsvis bedömer regeringen att det finns goda skäl att återkalla reservationen. Även om återkallelsen endast skulle medföra mindre praktiska skillnader i förhållande till det nuvarande rättsläget, är det ändå en betydelsefull harmoniseringsåtgärd för handeln som internationellt sett innebär ökad förutsägbarhet och förenklingar. Reservationen bör alltså återkallas.

Avtalsdelen av CISG bör inkorporeras med svensk rätt genom ändringar i lagen om internationella köp. De ändringar som föranleds av återkallelsen är, som påpekas av *Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet*, inte av så genomgripande karaktär att det finns behov av en helt ny lag. Genom att göra ändringar i den nu gällande lagen blir det tydligt att CISG, i vart fall i vissa delar, har gällt i Sverige sedan slutet av 1980-talet.

I samband med att reservationen mot avtalsdelen återkallas måste reservationen beträffande den internordiska handeln utvidgas till att omfatta även avtalsdelen av konventionen.

6 Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

Regeringens förslag: De nya bestämmelserna träder i kraft den dag regeringen bestämmer.

Övergångsbestämmelserna i CISG inkorporeras med svensk rätt genom en ändring i lagen om internationella köp.

Rapportens förslag överensstämmer med regeringens förslag i fråga om ikraftträdandet. I rapporten föreslås det en bestämmelse med innebörden att äldre bestämmelser ska gälla i fråga om avtal som har ingåtts före ikraftträdandet.

Remissinstanserna: *Sveriges advokatsamfund* anser att det inte är lämpligt att knyta an till när ett avtal har ingåtts som avgörande moment för om den nya lagen ska tillämpas.

Skälen för regeringens förslag: Enligt artikel 97.4 i CISG träder återkallelsen av en reservation i kraft första dagen i månaden efter det att sex månader förflutit sedan depositarien, dvs. FN:s generalsekreterare, tog emot underrättelsen. Det är inte möjligt att nu säga när en återkallelse kan ske. Det bör därför överlämnas till regeringen att besluta om när lagändringarna ska träda i kraft.

Enligt artikel 100.1 ska konventionen tillämpas på ingående av avtal endast då förslag om att sluta ett avtal lämnas på eller efter den dag då konventionen träder i kraft i förhållande till den eller de aktuella fördragsslutande staterna. Denna övergångsbestämmelse gäller avtalsdelen av CISG. Enligt övergångsbestämmelsen i artikel 100.2, som tar sikte på köpdelen av CISG, ska konventionen endast tillämpas på avtal som ingås samma dag eller efter den dag då konventionen träder i kraft.

När köpdelen av CISG inkorporerades konstaterades det att övergångsbestämmelsen i artikel 100.2 överensstämde med svenska allmänna rättsgrundsatser, varför någon uttrycklig regel med detta innehåll inte behövdes (prop. 1986/87:128 s. 93).

Om regeringens förslag att återkalla reservationen mot avtalsdelen av CISG genomförs, blir det nödvändigt med en övergångsbestämmelse som beaktar att avtalsförhandlingar kan pågå vid lagens, och därmed avtalsdelens, ikraftträdande. Det är naturligt att konventionens övergångsbestämmelse för denna situation i artikel 100.1 får gälla som svensk lag. För fullständighetens skull bör då även artikel 100.2 gälla som svensk lag.

7 Konsekvenser av förslaget

<p>Regeringens bedömning: En återkallelse av reservationen minskar transaktionskostnaderna och förenklar för svenska företag vid internationell handel.</p>

Rapportens bedömning: Rapporten innefattar inte någon samlad analys av de ekonomiska eller praktiska konsekvenserna av förslaget men frågorna tas upp på olika ställen i rapporten.

Remissinstanserna: *Regelrådet*, som tillstyrker förslaget, påpekar att det saknas en konsekvensutredning men gör ändå bedömningen att förslaget inte medför några administrativa kostnader för företagen.

Skälen för regeringens bedömning: De regeländringar som återkallelsen leder till kommer som framgått tidigare huvudsakligen påverka företag som handlar internationellt. I förlängningen kommer dock även

domstolar och skiljenämnder att påverkas, eftersom det vid tvistlösning kommer att vara lättare att avgöra vilka regler som gäller.

Förslaget bedöms inte ha några påtagligt negativa ekonomiska konsekvenser vare sig för det allmänna eller för privata aktörer. Tvärtom skulle en återkallelse av reservationen minska transaktionskostnaderna och förenkla för svenska företag vid internationell handel. I ett initialskede innebär en återkallelse av reservationen naturligtvis en viss omställning, och därmed kostnader. Standardavtal kan behöva ses över och vissa utbildningsinsatser kan krävas i en del företag. Det finns dock redan en allmän förtrogenhet med innehållet i avtalsdelen av CISG, eftersom dessa regler sedan länge tillämpats även av svenska företag i de fall internationell privaträtt, trots den svenska reservationen, pekar ut ett annat CISG-an slutet lands lag.

8 Författningskommentar

Förslaget till lag om ändring i lagen (1987:822) om internationella köp

1 § Artiklarna 1–88 och 100 i Förenta nationernas konvention den 11 april 1980 angående avtal om internationella köp av varor ska i originaltexternas lydelse gälla som lag här i landet. Originaltexterna ska ha samma giltighet.

Konventionens engelska och franska originaltexter finns tillsammans med en svensk översättning som en *bilaga* till denna lag. Texterna på övriga originalspråk – arabiska, kinesiska, ryska och spanska – finns i *Sveriges överenskommelser med främmande makter (SÖ 1987:87)*.

Enligt *första stycket* i paragrafen gäller de angivna artiklarna i CISG som svensk lag.

Ändringen består till att börja med i att även artiklarna 14–24, dvs. avtalsdelen av konventionen, ska gälla som svensk lag. Ändringen leder till att CISG, i dess materiella delar, gäller i sin helhet i Sverige.

Artiklarna 14–24 reglerar vad som anses utgöra ett anbud och när ett anbud eller ett svar på anbud blir bindande. Vidare behandlas återkallelse av anbud och av svar samt verkan av att ett svar kommer för sent eller att det avviker från anbudet.

Vid sådana internationella köp av varor som omfattas av CISG är det CISG och inte 1 kap. lagen (1915:218) om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område (avtalslagen) – eller motsvarande lagstiftning i något annat land – som reglerar en fråga om ett avtals ingående.

Frågor som inte behandlas i CISG regleras av tillämplig nationell rätt. CISG innehåller inga regler om rättshandlingsförmåga eller om behörighet och befogenhet. Enligt artikel 4 gäller konventionen inte heller frågor om giltigheten av ett avtal, om inte annat är uttryckligen föreskrivet i den. Utgångspunkten är alltså att nationell rätt hanterar frågor om giltigheten av ett avtal. Även om konventionen utgår från att den inte ska tillämpas på giltigheten av avtal, kan man i det enskilda fallet behöva ta ställning till om en uppkommen situation som enligt nationell rätt anses

som en fråga om giltighet i själva verket regleras av konventionen. Frågor av detta slag får lösas av rättstillämpningen, varvid det kan vara aktuellt att beakta artikel 7 och de tolkningsprinciper som anges där.

Ändringen består vidare i att artikel 100, som innehåller konventionens övergångsbestämmelser, gäller som svensk lag. Enligt artikel 100.1 ska konventionen tillämpas på ingående av avtal endast då förslag om att sluta ett avtal lämnas på eller efter den dag då konventionen träder i kraft. Denna övergångsbestämmelse tar sikte på avtalsdelen av konventionen och på det förhållandet att det kan vara aktuellt att ingå ett avtal vid ikraftträdandet. Enligt artikel 100.2 ska konventionen endast tillämpas på avtal som ingås samma dag eller efter den dag då konventionen träder i kraft. Denna övergångsbestämmelse gäller huvudsakligen köpdelen av konventionen.

Artikel 100.1 talar om när ett ”förslag om att sluta ett avtal” har lämnats och inte om ”anbud”. Konventionstexten ger således intryck av att hänföra sig till en tidigare tidpunkt än när ett anbud lämnas. Det får också här överlämnas till rättstillämpningen att genom en tolkning av konventionen hantera de olika situationer som kan uppkomma när avtalsförhandlingar pågår vid lagens ikraftträdande. Eftersom artiklarna 14–24 är dispositiva, kan parter som avser att föra avtalsförhandlingar vid lagens ikraftträdande själva reglera hur och när ett bindande avtal ska anses ingånget.

I *andra stycket* görs den ändringen att det upplyses om var texterna på arabiska, kinesiska, ryska och spanska finns. De finns i Sveriges överenskommelser med främmande makter.

2 § Lagen tillämpas inte *om* både säljaren och köparen har sina affärsställen i Danmark, Finland, Island, Norge eller Sverige. Om en part har mer än ett affärsställe, *ska* det ställe beaktas till vilket avtalet och dess fullgörande har sin närmaste anknytning. Om en part inte har något affärsställe, *ska* avseende fästas vid *partens* hemvist.

I paragrafen, som innehåller ett undantag från lagens tillämpningsområde när det gäller köp mellan parter i Norden, görs endast redaktionella justeringar.

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer.

Enligt artikel 97.4 i CISG träder återkallelsen av en reservation i kraft första dagen i månaden efter det att sex månader förflutit sedan depositarien tog emot underrättelsen. Det är inte möjligt att ange när en återkallelse kan ske. Det överlämnas därför till regeringen att besluta om när lagändringarna ska träda i kraft.

Sammanfattning av rapporten Avtalslutande vid internationella köp av varor (TemaNord 2009:507)

FN-konventionen om internationella köp – Convention on Contracts for the International Sales of Goods (CISG) – antogs i Wien 1980. I konventionen ges bestämmelser om ingående av avtal om internationella köp av varor, köparens och säljarens respektive skyldigheter, påföljder vid kontraktsbrott och andra aspekter rörande sådana köp. Den har för svenskt vidkommande implementerats som lagen (1987:822) om internationella köp.

I samband med sitt tillträde till konventionen förklarade Danmark, Finland, Norge och Sverige bl.a. att de inte skulle vara bundna av del II av CISG, dvs. den del som behandlar ingående av avtal. Reservationen gjordes i enlighet med artikel 92(1) CISG. Island tillträdde CISG i ett senare sammanhang utan att göra någon sådan reservation. Ingen annan av konventionsstaterna har reserverat sig på motsvarande sätt.

Utredningens uppdrag har varit att utreda huruvida det finns skäl för Danmark, Finland, Norge och Sverige att ånyo överväga om de bör eller inte bör vara bundna av del II i CISG.

Vi väljer att beskriva den princip som de nordiska reglerna för avtalslut grundar sig på som löftesprincipen och de utgångspunkter som präglar de regler för avtalslutande som följer av CISG som kontraktsprincipen. Som framgår av avsnitt 4 är detta emellertid en förenkling eftersom det finns andra principer för hur avtal kan ingås. Vidare innehåller båda de nämnda principerna en mängd undantag som neutraliserar de utgångspunkter som anses vara kännetecknande för de båda principerna.

En jämförelse mellan den på löftesprincipen baserade utgångspunkt som nordisk avtalsrätt bygger på och den på kontraktsprincipen baserade utgångspunkt som i viss mån CISG bygger på visar därför att skillnaderna vare sig från teoretisk eller från praktisk utgångspunkt är särskilt stora mellan det nordiska synsättet och CISG. Det är därför knappast nackdelar med den klassiska löftesprincipen som starkt talar för att ta bort reservationen utan att dess borttagande dels visar på en vilja att respektera CISG som en lämplig lösning för internationella varuköp, dels att lösningen utgör en kompromiss mellan olika synsätt som tycks ha accepterats mer generellt eftersom andra stater inte reserverat sig mot del II i CISG. Slutligen bygger CISG del II på praktiskt mer hanterbara objektiva kriterier än den teoretiskt mer djuplodande subjektiva metod som avtalslagen – lagen (1915:218) om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område – utgår från.

Med den utgångspunkten befanns det egentligen inte föreligga några avgörande rättstekniska fördelar för att övergå till ett CISG-baserat synsätt. CISG har en starkt tillitsbaserad utgångspunkt som tydligt väger upp de nackdelar som kunde anföras av att man inte alltid kan lita på ett avtalslöfte. Reformen är emellertid begränsad och tar huvudsakligen sikte på de internationella varuköpen, men det har ett betydande egenvärde att inte onödigtvis reservera sig mot en konvention som så tydligt blivit en internationell succé. En reservation kan vara ägnad att skapa misstro mot svenska domstolars och svenska skiljemäns vilja att tillämpa CISG i enlighet med den.

Det bör således poängteras att det inte är tydliga nackdelar med löftesprincipen utan de relativa fördelar som följer med att ta bort reservationen avseende CISG del II som bör uppmärksammas och medföra bifall till önskemål om borttagandet av reservationen. Det är inte ett nationellt lagstiftningsbehov utan snarare ett misstag som gjordes när konventionen i övrigt antogs som bör rättas till. Man kan då särskilt tillfoga att det vid den tidpunkten dessutom var osäkert hur stor framgången skulle bli med CISG. När vi i dag tjugo år senare kan iaktta konventionens segertåg bör den då förekommande överdrivna osäkerheten sättas in i sitt sammanhang. Med dagens kunskap är det helt enkelt mindre troligt att man skulle ha gjort en sådan reservation vid den aktuella tidpunkten. Fördjupad insikt om konventionens tekniska fördelar och det faktum att den måste ses som en helhet talar starkt för att tiden nu är mogen för att ta bort reservationen.

Som ett än viktigare argument bör framhållas att en ratificering leder till att vi vad gäller internationell handel kommer att ha gemensamma regler med flertalet av alla handelsnationer – vilket knappast kan ses som ett handelshinder för de nordiska länderna.

Vidare är det så att del II av CISG inte förefaller ha förorsakat några större bekymmer i rättstillämpningen. Reglerna är anpassade till förhållandena på det kommersiella området och är relativt överskådliga och lättbegripliga för aktörerna på marknaden och har endast vid ett fåtal tillfällen förorsakat tvister. Då är det snarare så att del III i CISG bjuder på betydligt större utmaningar, men dessa regler är vi sedan längre redan bundna av utan att detta tycks ha vållat något missnöje inom det svenska affärslivet.

Sammantaget kan det sägas föreligga såväl fördelar och nackdelar med CISG i förhållande till avtalslagens bestämmelser men att fördelarna klart överväger.

Till fördelarna med CISG hör att konventionen med åren fått en betydande tyngd och också synes ha fungerat bra. Det är rent av den mest framgångsrika konventionen på den internationella köprättens område vad avser den globala viljan att ansluta sig till densamma. Den är vidare ett av de mest tydliga uttrycken för harmonisering på förmögenhetsrättens område och bidrar därmed till att minska transaktionskostnaderna inom den internationella handeln.

En rent materiell fördel med CISG är att man slipper den s.k. haltande bundenhet som blir följderna enligt avtalslagen och löftesprincipen vid s.k. legal acceptfrist. CISG ger uttryck för en slags likhetsprincip mellan parterna vad gäller frågan om när bundenheten uppstår, medan lokutionen *skälig betänketid* som följer av föreskriften i 3 § avtalslagen, om ingen tid för svaret är utsatt i anbudet, innebär en otydlighet eftersom särskilt modern teknik möjliggör och ofta förutsätter snabba svar. Det kan visserligen mot detta anföras att den tillitsgrundsats i artikel 16(2)(b) som begränsar återkalleligheten enligt artikel 16(1) också innefattar viss otydlighet. Kanske kan här sägas att en jämförelse mellan just § 3 i avtalslagen och artikel 16(2)(b) visar att otydligheterna snarare är en indikation på att reglerna är tämligen besläktade, även om utgångspunkterna för bedömningen är olika.

Slutligen är det onekligen vid en jämförelse så att vissa bevisbörderättsliga fördelar framträder till CISG:s förmån, t.ex. rörande när ett svar kan anses ha kommit fram till mottagaren.

Som en nackdel med att upphäva reservationen kan anföras att man ersätter den relativt enkla löftesprincipen med den något vagare principen om tillit. Emellertid synes slutresultatet av de två principerna vid avsaknad av uttrycklig acceptfrist bli likartat.

En möjlig nackdel är att perspektivet avseende vilken av parterna som skall vara mest skyddsvärd skiljer sig åt mellan CISG och de nordiska avtalslagarna; medan löftesprincipen är till fördel för en anbudsmottagare är kontraktprincipen till fördel för anbudsgivaren som är *master of the offer*.

Sammantaget får således fördelarna med ett borttagande av reservationen avseende del II i CISG anses väga tyngre än nackdelarna.

Om nu starka sakliga skäl talar för att CISG del II bör implementeras oaktat de inte i första hand kanske tar sikte på frågan om avtalsbundenhetsmetodens överlägsenhet i sig utan respekten för CISG och dess betydelse för internationell handel så måste frågan hur detta skall ske övervägas. För att undvika de komplikationer som finns till följd av de dubbla system för internationella köp av varor som finns i de fyra nordiska länder som reserverat sig mot del II i CISG vore det en mycket enkel lagstiftningsåtgärd att återkalla reservationen. En sådan lösning löser inte alla problem – vi skulle fortfarande ha två olika system för nationella och nordiska varuköp i förhållande till internationella köp av varor – men det skulle vara en bra lösning på åtminstone ett problem som kan orsaka onödiga handelshinder.

Att vi med en sådan ändring får ett dubbelt system vad gäller varuköp spelar i praktiken ingen större roll. Vi har redan i vårt rättssystem en mängd olika lösningar på olika typer av avtal inom olika rättsområden utan att det stör vårt rättshandlande i någon större omfattning – ett ytterligare system måste därför anses sakna betydelse i relation till de fördelar som vi samtidigt får genom att uppnå en likhet med våra handelspartners. Det samma gäller dessutom för en stor del av de länder som anslutit sig till konventionen, utan att några större problem synes ha uppstått till följd av dubbla system för avtalslutande.

Analysen visar entydigt att reservationen borde tas bort, att den var tveksam redan från början och att ett borttagande har ett symbolvärde som visar på att de nordiska länderna tagit till sig konventionens övergripande syften. Några praktiska problem till följd av ett borttagande har inte utredningen iakttagit under arbetets gång och reservationen kan och bör genomföras utan förändringar av den nordiska avtalsrätten i övrigt.¹

Skall man vara trogen det synsätt som ligger i konventionsåtagandet enligt artikel 7 bör man avstå från att skriva om konventionen och på ett sådant sätt transformera konventionen till nationell lag. Det betyder för svensk rätts del att lagen (1987:822) om internationella köp bör ersättas med en ny s.k. blankettlag med samma namn där det i 1 § anges att

¹ Som utvecklas nedan har emellertid Norge valt en annan metod för implementering av konventionen än övriga nordiska länder, vilket kan medföra en nationell komplikation vid ett eventuellt återtagande av reservationen.

artiklarna 1–88 skall gälla som lag här i landet. Eftersom det knappast kan vara acceptabelt att låta CISG del II få retroaktiv effekt bör det i själva lagtexten tydligt anges att artiklarna 14–24 endast skall tillämpas på avtal som slutits efter det att den nya lagen trätt i kraft. Det kan enligt vårt förmenande inte heller vara tillräckligt att endast föra in en sådan föreskrift i den förordning som regeringen utfärdar om lagens ikraftträdande. Bilaga 1

För tydlighetens skull bör en ändring ske genom att en ny lag utfärdas och den gamla lagen upphävs.

Förslag till lag (2009:000) om internationella köp

1 § *Artiklarna 1–88 i Förenta nationernas konvention den 11 april 1980 angående avtal om internationella köp av varor skall i originaltexternas lydelse gälla som lag här i landet. Originaltexterna skall ha samma giltighet.*

Artiklarna 14–24 tillämpas på avtal som ingåtts efter det att denna lag trätt i kraft.

Konventionens engelska och franska originaltexter finns tillsammans med en svensk översättning intagna som en bilaga till denna lag. Texterna på övriga originalspråk, arabiska, kinesiska, ryska och spanska, skall kungöras på det sätt som regeringen bestämmer.

2 § *Lagen tillämpas inte i fall då både säljaren och köparen har sina affärsställen i Danmark, Finland, Island, Norge eller Sverige. Om en part har mer än ett affärsställe, skall det ställe beaktas till vilket avtalet och dess fullgörande har sin närmaste anknytning. Om en part inte har något affärsställe, skall avseende fästas vid hans hemvist.*

Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer. Genom den nya lagen upphävs lagen (1987:822) om internationella köp. I fråga om avtal som har ingåtts före ikraftträdandet gäller äldre föreskrifter.

Efter remiss har yttrande över rapporten Avtalsslutande vid internationella köp av varor (TemaNord 2009:507) avgetts av Svea hovrätt, Malmö tingsrätt, Gotlands tingsrätt, Kommerskollegium, Konkurrensverket, Regelrådet, Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet, Juridiska fakultetsstyrelsen vid Lunds universitet, Sveriges advokatsamfund, Svenskt Näringsliv, Företagarna, FöretagarFörbundet, Svensk Handel, Internationella Handelskammarens Svenska Nationalkommitté och Stockholms Handelskammarens Skiljedomsinstitut.